

DE DIEFSTAL VAN DE ONZICHTBARE HAND

Op de markt vind ik de kramen met de vis en die van de beenhouwers altijd het meest pittoresk, maar in feite, in feite is het de onzichtbare hand, die boven elke markt hangt het meest wonderbaarlijke, of beter gezegd, intrigerende.

Het was professor Adam Smith die die onzichtbare hand voor de eerste keer heeft gezien. En die hand heeft professor Smith, de pythagoras van de economie, bij zijn kraag gepakt, naar zijn huis gedragen en hem zijn boek doen schrijven, het boek "About the wealth of nations. Dat boek, dat is de grondwet van de economie, van de welvaart, de materiële welvaart.

Die onzichtbare hand zorgt ervoor dat, via de markt, de vrije markt, met de prijs als reguleur van vraag en aanbod, alle individuele inspanningen, in de steden en in de dorpjes, de voortbrengsels van het land zowel als van de ateliers, al het dagelijks labeur, passie en tegenslagen en overwinningen van de mensen een bestemming

vindt. Productie wordt consumptie want de verkoop van de productie betaalt de consumptie; en alles valt in zijn plooi.

En sparen?

Als de boer wat gespaard heeft koopt hij zich een paard en moet zijn vrouw de ploeg niet meer trekken en zo wordt sparen investeren en ploegt den boer wat vlugger .

Geen planeconomie, geen artificiële intelligentie, ook niet het kapitalisme, maar de vrije markt zorgt ervoor dat iedereen, op zijn eigen, het juiste doet zodat de wereld blijft draaien en zelfs sneller gaat draaien. Omdat het verstand van alle mensen samen beter en efficiënter werkt dan het verstand van een paar enkelingen, die aan al de andere zeggen wat en hoe ze het moeten doen. Iedereen volgt zijn eigen gespecialiseerde weg, en tegelijk zijn eigenbelang. Over heel de wereld gezien wordt er een reusachtig ingewikkeld horloge gebouwd met miljoenen tandwielletjes die elk hun werk doen. En alles komt op tijd.

Voilà, dat is zo wat the big picture, het chassis waarop dat de motor ligt van de welvaart, de vooruitgang.

Gezoudt in feite kunnen zeggen: de evolutietheorie toegepast op het economisch leven.

Het is begonnen met een simpel ding, gelijk de ruilhandel tussen één die goed stenen bijlen kon maken met een ander die goed zwembroeken kon breien van berevel, en dat systeem is, stapje voor stapje, geëvolueerd, geëvolueerd naar een maatschappij van allemaal gespecialiseerde beroepen en bezigheden, een spel dat gelijk een gigantische puzzel van allemaal rare stukjes in mekaar past. De ene maakt flessen en de andere kurkrn, een stuk papier wordt bij de drukker een etiket, dat moet gelijmd worden, kartonnen dozen, de wijn die er in gaat en wat chimique; voilà un petit rouge.

Een economisch ecosysteem, gelijk een bos, en het leeft en floreert.

Maar natuurlijk zijnder karottentrekkers en stielbedervers, en kunnen er ook stokken in wielen gestoken worden, of kankers groeien, gezwollen en totstreken, die het marktspel verbrodden.

Ik spreek niet van het kraam van de vrouw met de baard, of de siamese tweeling in een bokaaltje. Ook niet over de tent van de gigant, die mens waar van binnen ergens iets misliep en op een tegennatuurlijke wijze niet gestopt was met groeien. Dat was een reus geworden. Ge kosn die gaan bekijken.

Maar, op de markt staat er soms een charlatan die valse medicijnen verkoopt die niet werken, of één die de melk aanlengt met water, of iemand die opgeblonken camelot verkoopt, rommel met een gouden strikje rond. Die staan daar soms. Of boeren die de poten van hun ham in de chinese inkt dopen omdat ze erop rekenen om ze duurder te kunnen verkopen als spaanse jamon pata negra.

Adam Smith had dat natuurlijk ook in 't oog. En hij kende zijn klassieken. Meer dan twee duizend jaar geleden had een zekere Thales van Milete, voor de sport, voor een weddenschap, alle persen om de olie uit de olijven te persen in de wijde omtrek afgehuurd. Als ge geld genoeg hebt kunt ge u, gelijk een reuzegom, alles permitteren. Hij was dus meester van alle persen en zo had hij dat jaar het olijfoliemonopolie. Het was voor de grap, maar, hij kon dat jaar om het even wat vragen voor een flzsjje olijfolie. Zodanig dat later de keizer van Rome de doodstraf zette op het manipuleren van prijzen.

Dat wetende heeft Adam Smith wel degelijk een "maar" gezet bij zijn respect voor de kracht van de onzichtbare hand. En een serieuze maar.

Die "maar" zegt dat de staat ervoor moet zorgen dat de markt vrij en proper zou zijn, transparant en geen monopolies, want anders werkt de markt slecht, en geraakt de onzichtbare hand verkramp of deelt ze oorvegen uit.

Het is wel juist dat Adam Smith in zijn boek het woord eigenbelang en de algemene welvaart in één zinnetje zette: self interest en the wealth of nations in one sentence.

Maar toch, hij heeft ook geschreven dat, om er voor te zorgen dat de vrije markt goed wiekt, dat er een macht moet zijn, de staat, die de excessen van het eigenbelang in het oog moet houden en die de charlatans en de bedriegers eruit moest gooien.

Dat het de staat was die er voor moest zorgen dat de markt proper kan werken, geen giganten, geen monopolies, geen gesjacher en vôôr het welzijn van de gemeenschap.

Om het met een complex woord te zeggen , maar een goeie verstaander heeft maar een half woord nodig: “Als de wereld afdrijft van de “volkomen vrije concurrentie”, is er geen vrije markt meer en draait het systeem vierkant”. We gaan dan niet vooruit maar achteruit. Dat was voor hem erg duidelijk en hij heeft dat klaar en duidelijk in zijn boek gezet, met grote letters. In het rood.

Het is wel triestig als ge naar de geschiedenis van de wereld kijkt: al die verstandige boeken gelijk “about the wealth of nations” die in de verkeerde handen gevallen zijn.

Bijvoorbeeld welke katholieke organisaties weten nog van het nieuwe testament, van de bergrede en de zeven werken van barmhartigheid.

En gelijk dat er zijn geweest die de evolutietheorie van Darwin misbruikt hebben voor racistische zottigheden werd het concept van de vrije markt ook gestolen. De neoliberalen zijn er mee weg.

Zie maar: monopolies en oligarchen, laat maar doen, Facebook, Ineos 3M , laat maar doen. Er heeft daar iemand de vrije markt in zijn zak gestoken

Wat zou Boeddha gedacht hebben van zijn volgelingen in Birma, myanmar, die zijn gaan jagen op de moslims in hun land, de Rohingya? Dat is wel zeer ver afgewaald van het achtvoudige pad.

Ik ben zeker had Marx geweten wat Stalin en Mao met zijn boek “Das Kapitaal” aan het doen waren, hij zou uit zijn graf in londen gekropen zijn en het vliegtuig genomen om aan hun oren te gaan trekken.

Zou Adam Smith hier en nu rondlopen, hij zou zeggen: “Zie je wel, ik heb het gezegd, ik had u verwittigd”.

Neem nu Amerika: weet gij dat, als ge 3 Amerikanen ziet, er twee zijn die hun boodfsxchappen in de winkels van de Walmart doen en met een tas vol rommel naar huis gaan? Adam smith zou zeggen “ ik verschiet daar niet van, als dat geen monopolie is, ik heb het voorspeld.”

't Was van Adam Smith al riskant om voor een stukje op het eigenbelang te rekenen om het hier goed te regelen.

Maar de neoliberalen, die zijn beginnen roepen: “Alleen eigenbelang, geen staat. De winstmarges, de aandelenmarkten, die moeten de wereld besturen. Het algemeen belang, dat zal wel komen, daarna. Morgen, manana.”

Kijk. Hier is bv. de kaviaar onbetaalbaar, maar in Astrakan – het mecca van de kaviaar aan de kaspische zee - krijgt ge op de dag van de klant in de winkels een zakske kaviaar cadeau en de vakbond van de steurvissers ginder heeft bekomen dat het werkvolk niet meer dan twee keer per week kaviaar op zijn brood moet krijgen in de refter, of 't is staking.

Hier is de kaviaar duur omdat dat hier zeldzaam is, diamantjes zijn overal zeldzaam en overal duur. Maar soms worden de dingen met opzet zeldzaam en duur gemaakt, om er meer aan te verdienen, door het aanbod op een tegennatuurlijke wijze te verkleinen, gelijk dat de arabieren gedaan hebben met de oliecrisis. Of ze maken de mensen wijs dat ze één of andere ding echt nodig hebben en maken er dan een beetje te weinig van, om er veel geld te kunnen voor vragen.

Dat zijn de CEO's, de boekhouders en de beursmannekes, ze hebben 't stuur gepakt, ze hebben giganten gekweekt, monopolies, multinationals , machtige organisaties en ze hebben de onzichtbare hand toegenepen en verkracht.

En wat doet de staat? die kijkt opzij; omdat hun politiekers in de kerk van de neoliberalen geknield zitten.

Peperduur.

De Verenigde Oostindische Compagnie, de VOC, is een vroeg voorbeeld van een monopolie, georganiseerd door hollands kapitaal en de hollands staatsmacht samen. En die twee lieten zich helpen door zeerovers om alle andere schippers weg te jagen, zodanig dat de VOC nog alleen was om over en weer te varen met peper en specerijen uit Java, Sumatra, de Molukken.

Javanen, Chinezen, Arabieren, hun schepen vlogen er allemaal uit, in brand geschoten, gezonken of geconfisceerd. Alleen de Nederlanders bleven verder varen met een lading peper; zij fixeerden de prijs en de peper werd erg duur betaald. Zij hadden het pepermonopolie.

Voilà, peperduur, het resultaat van vuile truiken

Zo hebt ge er altijd gehad, de onderkruipers van de vrije markt. Maar vroeger waren dat de uitzonderingen, herkenbaar en meestal hebben ze het mogen bekopen.

Maar nu hebben de neoliberalen de vrije markt zowat overal vermassakreerd, de politiekers binnengepakt, vrij spel en wij staan hier nu mee ons molentjes. Een miljard mensen heeft honger en hier gooien ze goed eten in de vuilbak, er is geen jong koppel dat nog een huis kan kopen terwijl de rijken voor het plezier een toerke rond de maan doen.

Ze zijn daar nog, de onzichtbare handjes, hier en daar, op kleine marktjes en op vriendelijke plaatsjes.

Maar overal elders zijn er de onzichtbare gigantische stalen klauwen die toerkes draaien boven de steden, de shopping centra en de trieste winkelstraten, waar mensen dingen kopen die nergens voor dienen, die ze betalen met geld dat ze niet hebben of ruilen voor een burn out. Het zijn de klauwen van de geldmannekes, die alleen maar

kunnen rekenen, die de echte ondernemers in een wurggreep houden en die de giganten hebben gekweekt

En onze democratie, ze staat erbij en ze kijkt ernaar.

En het is juist, er zijn nu betere medicijnen dan vroeger, elektrische auto's, en smartphones, en beter van vanalles, maar aan welke prijs? En voor wie? En wie moet er de vuiligheid opruimen?

De gigant, hij ligt niet meer te kijk op de voor. Hij en zijn maten gelijk amazon, exxon, coca cola, 3 M, hij stapt van continent naar continent, hij loopt mee zijn grote vuile voeten overal door en trapt alles kapot.

Hij houdt hem weg van zijn medemens op het bovenste verdiep van zijn wolkekrabber, op zijn kasteel of op zijn luxeyacht.

Hij komt alleen een keer onder de mensen als hij een persconferentie kan geven.

De gigant zet dan een politieker naast hem in de spotlights en toont aan de camera's fier de grote welvaartstaart die hij gebakken zou hebben. De journalisten, de knechtjes van zijn kozijn, de mediagigant, staan gereed om zijn uitleg te papegaaien en zenden dat de wereld rond.

Maar als de camera's weg zijn, en de micros uitgezet, vertrrekt de gigant, geeft een aangebrand kruimeltje aan de politieker en steekt het grootste stuk van de taart in zijn zak, voor zichzelf en voor zijn maten.

Ik reis niet meer voor het ogenblik, ik heb geen zin om nog op vakantie in de wereld naar onzichtbare handen of stalen klauwen te zoeken. Ik schrijf teksten, ik doe mijn vertelseltjes en ik zing liedjes.